

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת בשלח תשפ"א לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך ווען - גליון אלף ר"ז

תהומות בלב ים, ואיתא במדרש תנחומא (יז) בלב ים, היכן לבו של אדם נתון משני חלקים, כך קפא עליהם הים משני חלקים ע"כ. וכן הוא בחזקוני (שם) דאם נבקעו לגמרי הוצרכו לירד עד תהום, לפיכך נבקע השליש מלמעלה ונעשה לישראל חומה מזה ומזה, ושתי הידות קפאו בלב ים ע"כ. (וכן הוא באור החיים הק' יד-כא). ואם כן בקריעת ים סוף לא הלכו ישראל בארץ בתוך הים, אלא 'ביבשה', שנתייבש תחתית הים ליבשה. וכיון דהכתוב בא לרמוז על התנאי דלעתיד בקריעת ים סוף, על כן לא נאמר ותראה 'הארץ' אלא ותראה 'היבשה'.

ויש לרמוז עוד תנאי הזוה, במה שנאמר במעשה בראשית, ויקרא אלקים ליבשה ארץ, ולמקוה המים קרא ימים (א-ז). וברש"י והלא ים אחד הוא, אלא אינו דומה טעם דג העולה מן הים בעכו לטעם דג העולה מן הים באספמיא (ב"ר ה-ח) ע"כ. אך יש לומר כי 'ימים', הם אותיות 'ים ים', כי בקריעת ים סוף, נתחלק הים לשתי חלקים, חומת ים מזה וחומת ים מזה ובתוכה יבשה. ואמר הכתוב בשעת הבריאה שקרא אלקים למקוה המים 'ימים', שתהא נחלק לשתיים בבוא הזמן לעתיד כשיצטרכו ישראל לזה.

*

והנה בבריאת העולם כתיב, ויאמר אלקים יהי רקיע בתוך המים, ויהי מבדיל בין מים למים וגו' ויהי כן (א-ה). ואיתא במדרש (ב"ר ה-ד) לא פרו המים התחתונים מן העליונים אלא בבכיה, הדיא הוא דכתיב (איוב כח-יא) מבכי נהרות חבש ע"כ. והיו בוכין ואמרין אנן בעיין למיהוי קדם

וברוח אפיך נערמו מים, נצבו כמו נד נזולים, קפאו תהומות בלב ים (טו-ח). ונראה דהנה הכתוב אומר (תהלים קיד-ג) הים ראה וינס וגו', מה לך הים כי תנוס וגו', מלפני אדון חולי ארץ מלפני אלוה-יעקב. וכבר דקדקו במדרש (שמו"ר כא-ו) הים ראה, מה ראה. גם מה שאמר וינס, למה לא אמר ויבקע, כלשון הכתוב (יד-כא) ויבקעו המים. גם מה שהשיב 'מלפני אדון חולי ארץ', הוא כפל לשון, ודי באמרו 'מלפני אלוה-יעקב'.

ונראה דאיתא במדרש (ב"ר ה-ה) אמר רבי יוחנן תנאין התנה הקב"ה עם הים שיהא נקרע לפני ישראל, הדיא הוא דכתיב (יד-כז) וישב הים לאיתנו, לתנאין שהתנה עמו ע"כ. ובספר המאור הגדול (פ' בשלח) כתב, שבנו של הגר"ח מוואלאזין זצ"ל, אמר פעם להגר"א זצ"ל, דליכא מידי דלא רמיזי באורייתא, וגם זה נרמז במה שאמר ה' בתחלת הבריאה, יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה (בראשית א-ט), ולכאורה מלת 'ותראה היבשה' הוא אך למותר, דכיון דיקוו כל המים אל מקום אחד, יהיה יבשה במקום שהיו המים מתחלה. אך הכוונה הוא שהתנה ה' שעל המקום ההוא אשר יקוו כעת המים שם, תראה היבשה שם באותו מקום, שכאשר תגיע השעה הצריכה לכך, תהיה מקום המים ליבשה ע"ש. ובאמת כן הוא גם בבעל הטורים שם במקומו.

ויש להוסיף דלכאורה הוי ליה למימר 'ותראה הארץ', וכמו שהתחיל והארץ היתה תוהו ובוהו ורוח אלקים מרחפת על פני המים. אמנם בקריעת ים סוף כתיב קפאו

מלכא (תיקוני זוהר תיקון ה יט), ומאז הם משתוקקים ומתגעגעים להתעלות לשורשם להיות יחד עם המים העליונים, וזהו הענין שגלי הים תמיד מתרוממים ומתנשאים למעלה, וחוזרין למטה בגזירת עליון. ואיתא בזה"ק (ח"א סט): בשוא גליו אתה תשבחם (תהלים פט-י), שהקב"ה משבחם על מעלתם ותשוקתם להיות קדם מלכא שמנשאים גליהם למעלה ע"ש.

והנה בקריעת ים סוף, שכבר עברו יותר מאלפיים שנה מעת בריאתם שנתרחקו, וכעת ירד ה' כביכול למטה ונגלה על הים כגבור מלחמה (רש"י יתרו כב), וראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל (רש"י טו-כב), אם כן הם חזרו כעת למצבם הראשון, ורוח אלקים מרחפת על המים, על כן היתה שמחתם כעת ברום המעלה.

ומצינו בכניסת ישראל לארץ ישראל, כאשר נתקברו לארצם, נודעו ההר של ארץ ישראל כשפחה היוצאת להקביל פני גבירתה, ונתקרב לצד הר של מואב (רש"י במדבר כא-טו). ועל דרך זה היה במתן תורה, כמבואר באור החיים הק' (שמות יט-כ) שנתלש הר סיני ממקומו, ורעש ההר, ועלה לקראת ה' שירד על ההר, כעבד רץ לפני רבו קודם שיגיע עדין ע"ש. ובפנים יפות (פ' יתרו) ביאר בזה מאמרם (שבת פח). שנעקרה ההר ממקומו וכפה ועמד כגיגית על ישראל, ואמר להם אם תקבלו את התורה מוטב וכו' ע"ש. ונראה דעל דרך זה היה בקריעת ים סוף, כאשר ירד ה' להגלות על הים לבני ישראל, נתרוממו גלי הים ועלו לקראתו, ונצבו כמו נד נזולים שלש מאות מילין בגובה (תרגום יונתן יד-כב). ואם כי בשאר הימים כאשר מתרוממים גלי הים, בשוא גליו אתה תשבחם (ופירש רש"י תשפילם כמו משביח שאון ימים), אבל כעת כדי שיוכלו בני ישראל לעבור בתוך הים ביבשה, לא נשפלו המים למטה, ועמדו בהשתוקקותם למעלה בגעגועים לה'.

וזהו שאמר הכתוב הים ראה וינס, כאשר הים ראה את ה' יורד להתגלות על הים, התרוממו גלי הים ונסו לקראתו כעבד הרץ לפני רבו. ושואל המשורר מה לך הים כי תנוס, בשלמא בקיעת הים היתה תנאי מתחלת הבריאה, אבל הניסה למעלה להיות נצב כמו נד, מהו הסיבה לזה. ולזה משיב 'מלפני אדון חולי ארץ', הרי חזרנו כעת לאותו

מצב שהיה לנו עוד קודם ששכלל ה' את הארץ, שרוח אלקים היתה מרחפת על המים, וכעת נגלה ה' בחזרה על הים כמו אז. ואדרבה כעת המים העליונים מרוחקים, ואנו עומדים קדם מלכא, על כן מגודל השמחה נתרוממו לקראתו כשפחה היוצאת להקביל פני גבירתה.

*

והכתוב אומר (תהלים צג-ב) נכון כסאך מאז מעולם אתה, נשאו נהרות ה', נשאו נהרות קולם, ישאו נהרות דכים, מקולות מים רבים אדירים משברי ים, אדיר במרום ה', עדותיך נאמנו מאד לביתך נאווה קודש, ה' לאורך ימים. ויש לומר דהנה בשעת שנתחלקו המים התחתונים מתוך בכיה, פייסם ה' במצות וכל קרבן מנחתך במלח תמלח, ולא תשבית מלח ברית אלקיך מעל מנחתך (ויקרא ב-ג), וברש"י שהברית כרותה למלח מששת ימי בראשית, שהובטחו המים התחתונים ליקרב במזבח, במלח, וניסוך המים בחג ע"כ.

ובאמת פיוס זו הווי רק נחמה פורתא, כי הקרבת קרבנות לא היו רק בשנים שמקדש ה' היה קיים, והם ת"פ שנה מיציאת מצרים עד הבית הראשון, ושוב עמד הבית ת"י שנה, והבית שני ת"כ שנה, סך הכל אלף ש"י שנה. [ויש לרמוז את קרבני לחמי לאש"י (במדבר כח-ב), אש"י הם אלף ש"י שנה], ושית אלפי שני הווי עלמא (סנהדרין צו), ורק רבע שנים ממספר זה הקריבו ישראל קרבנות, ולעומת זה המים העליונים הם קמי מלכא כל השנים.

ולכאורה יש להבין למה לא פייס ה' את המים במילתא דעדיפא, הלא עיקר הגאולה ביציאת מצרים היתה על ידי קריעת ים סוף, אשר אז נטבעו כל מצרים ובטלה השיעבוד, ואז נתקדש שם שמים באופן נפלא לכל באי עולם, אז נבהלו אלופי אדום אילי מואב יאחזמו רעד וכו'. וגם בני ישראל נתעלו אז באמונתם שראו מה שלא ראה יחזקאל, ויאמינו בה' ובמשה עבדו. ומה גם שיציאת מצרים היא השורש של אמונתנו כמבואר ברמב"ן (שמות יג-טז) שעל ידי הנסים נתגלה שיש לעולם אלוה-ה מחדשו ויודע ומשגיח ויכול וכו', ומצות רבות זכר ליציאת מצרים, להיות לנו בכל הדורות עדות במופתים שלא ישתכחו וכו' ע"ש. ומצות תפילין ומזוזה וחמץ ומצה פסח וסוכות וכו', כולם הם לזכרון ליציאת מצרים, וכל זה נתהוה על ידי

המים התחתונים שנבקעו, וממנה נתחדש מצות רבות שמחוייבים בהם גם בזמן שאין בית המקדש קיים, ולזה לא זכו המים העליונים, אם כן הוי ליה לפייסם בזה.

וצריכין לומר כי אז בשעת הבריאה עדיין לא היה הכרח לגלות מצרים, שנתהוה רק אחר החטא, שזה היה עדיין תלוי בבחירת האדם, וכמאמרם (גדרים לב.) מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו למצרים מאתים ועשר שנים, מפני שעשה אנגריא בתלמידי חכמים וכו', מפני שהפריז על מדותיו של הקב"ה שנאמר (בראשית א-ח) במה אדע כי אירשנה וכו' ע"ש. ואמרו (שבת י:) בשביל משקל שני סלעים מילת שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו נתקנאו בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים ע"ש. ולכן לא היה יכול לפייסם אז רק במליחת הקרבנות וניסוך המים. אבל לאמיתו, קידוש שם שמים של קריעת ים סוף, ומצותיה שנשתלשלו מזה, עדיפות הרבה, ואז בקריעת ים סוף נרגעו המים התחתונים ביתר שאת ממה שפייסם ה'.

וזהו שאמר הכתוב, 'נכון כסאך מאז מעולם אתה', דקאי על קריעת ים סוף אשר אז ישיר משה. 'נשאו נהרות ה', הנהרות נשאו עצמם ממקומם למעלה לקבל פני ה', 'נשאו נהרות קולם ישאו נהרות דכים', הנהרות שהיו מדוכאים ומושפלים להיות מהמים התחתונים הם נשאו עצמם אז. ו'מקולות מים רבים אדירים משברי ים', שנשבר ונבקע הים לחצאין בעת קריעת ים סוף, 'אדיר במרום ה', נתאדר כבוד ה' מהשתוקקות המים להגביה עצמם להיות קדם מלכא. והפיוס הזה שזכו בקריעת ים סוף עלתה ביתר שאת על הפיוס שנתפייסו מאת ה' בעת הבריאה שיקריבו מהם במקדש ה'. ואמר בטעמו כי 'עדותיך נאמנו מאד', כי נאמנים הם עדות ה' שיבוא יום שיקריבו מהם למזבח, אבל זהו רק 'לביתך נאווה קודש', בזמן שהמקדש קיים. וכעת עדיין לא נבנתה המשכן, ובסופו גם יחרב המקדש, ואין זה מצוה נצחי, אבל מה שנתהוה עמהם כעת, 'ה' לאורך ימים', זה יהיה נצחי, כי מצות התלויות ביציאת מצרים שבאו לשלימותה בקריעת ים סוף, זה תהיה לעולמי עד.

*

ובזה נבוא לרמז מה שאמר ולמקוה המים קרא ימים, דמבואר בזה"ק (ח"ב פג:) דחמשים פעמים נזכר יציאת

מצרים בתורה הקדושה, כנגד מה שיצאו מחמשים שערי טומאה ונכנסו בחמשים שערי קדושה ע"כ. ובהגדה חיים לראש (להג"ח פלאגי זצ"ל) הולך ומונה בנוסח ההגדה חמשים פסקאות מן הא לחמא עניא עד גאל ישראל, כנגד החמשים פעמים שזכר בתורה יציאת מצרים ע"ש. והרמ"ע מפאנו (מאה קשיטה סימן ז) כתב, שעמד על המנין ומצא יותר מחמשים פעמים ע"ש. ובשפע טל (שער שמיני פרק י) כתב לבאר דהזוה"ק קאי רק על אותן פעמים שהזכר יציאת מצרים לשבח הקב"ה, והשאר הן רק לסימנא בעלמא, כגון בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים (במדבר א-א) וכדומה ע"כ. ובספר ישא ברכה פירש בזה בהגדה, ואפילו כולנו חכמים וכו' מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים, היינו שמצוה לספר ולמנות כמה פעמים נזכר יציאת מצרים בתורה, והם מנין חמשים לרמז שנכנסו לחמשים שערי קדושה, ואם תקשה וכל המרבה לספר, שבאמת יש במספר הרבה יותר, על זה בא ביישוב 'הרי זה משובח', שמונין וסופרין רק המקומות שמדברים בשבחו של מקום ע"ש.

ולכן כאשר נפרדו המים התחתונים מהעליונים, והיו בוכים על מצבם, רימזו ה' נחמה להם, כי על ידם יתהוה יציאת מצרים, להעלות ישראל בחמשים שערי קדושה, וכמה מצות שנתהוו זכר ליציאת מצרים, עד ששבח הזה מוזכרת בתורה חמשים פעמים. ועל כן קרא למקוה המים ימי"ם, אותיות י"ם י"ם, אשר י"ם נוטריקון יציאת מצרים, וי"ם עולה בגימטריא חמשים, שרימזו על חמשים פעמים שזכרה בתורה שבח יציאת מצרים, וכל זה יתהוה רק על ידי המים התחתונים, אשר מים העליונים לא יזכו לזה, ויפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא.

*

וזהו אמרו חז"ל (ירושלמי מגילה ג-ג) שירת הים ושירת דבורה נכתבין אריח על גבי לבינה. וכן הוא בגמרא (שם טז:) כל השירות כולן נכתבות אריח [הוא הכתב] על גבי לבינה [הוא חלק, שהוא כפליים מן הכתב, והאריח חצי לבינה] ולבינה על גבי אריח ע"כ. והענין נראה דאיתא בגמרא (עירובין יט.) כפלח הרמון רקתך (שיר ד-א), אל תקרי רקתך, אלא ריקתך, שאפילו ריקנין שבך מלאין מצות כרמון ע"כ. ויש להבין דאם הם מלאים מצות למה נקראים ריקנים.

וביאר בשו"ת מהרש"ם (בהקדמתו לח"ב) על פי דברי הגאון בעל חוות דעת זצ"ל לבאר הכתוב (דברים לב-מז) כי לא דבר רק הוא מכם כי הוא חייכם, דידוע שנשמות ישראל הם אחוזים בתורה, ותיבת ישראל נוטריקון יש ששים רבוא אותיות לתורה, וכנגדם יש ששים רבוא נשמות לישראל. אך באמת לא נמצא בהתורה ששים רבוא אותיות, אבל יש בהתורה גם מקומות שהם חלק ופנוי, כמו בין אות לאות, שצריכה כל אות להיות מוקף גויל, ובין תיבה לתיבה, ובין פרשה לפרשה, ומקום הריקן שבתורה גם כן אינו ריק, כי גם מלא אותיות נסתרים וגנוזים שאינם נראים לעין. ויש נשמות ישראל שהם דבוקים ואחוזים באותיות התורה, ויש שאינם ראויים להדבק באותיות ממש, ושפע חיותם נמשך להם ממקום הריקן שבתורה, וזה כי לא דבר רק הוא מכם כי הוא חייכם ע"כ. ועל זה רמזו כי הריקנין שבך, אלו שהם אחוזים במקום הריקן שבתורה, גם כן מלאים מצות כרמון ע"כ.

וביאורו נראה, כי אלו הזוכים לישב כל ימיהם באהלה של תורה ללמוד וללמד, הם יש להם אחיזה באותיות התורה גופיה, אבל לאו כל אדם זוכה לזה, ואלף נכנסין לבית המדרש, אחד יוצא להוראה, ועשרה לתלמוד, ומאה למשנה (ויק"ר ב-א), עם כל זה יש לכל אחד מישראל אחיזה על כל פנים במקום הריקן שבתורה, וריקנין שבך מלאים מצות כרמון, כי גם בשוקי בראי יכולים לקיים אלפי מצות מדי יום ביומו, ורצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות. ובכל רגע ששומר מחשבתו ועיניו מהרהור עבירה קיים מצות ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, וכאשר משאו ומתנו ביושר בלי גול ואונאה ושקר וכו', הרי הוא מלא מצות כרמון.

אמנם המקום הריקן ביותר בתורה היא בשירת הים, אשר שם נאחזין נשמות הריקנין ביתר שאת. והוא מטעם כי אף מי שלא זכה לתורה ולקיום ריבוי מצות, מכל מקום פה להודות ולהלל ולשורר לה' יש לכל אחד, אשר

שם יוכלו גם הריקנין לקבל שלימותם. להתעצם ביותר בתפלה בכוונה ובמתינות באמירת שירות ותשבחות, ובריבוי אמירת תהלים, או לשורר ולזמר גם בלשון המדוברת על הבריאה הנפלאה שברא ה', כמו שהיה משורר דוד המלך במזמור ברכי נפשי, ולהודות על הטובות הפרטיות הנוגע לעצמו, על נפלאותיך ועל טובותיך שבכל יום עמנו, ולכן השירה נכתבת אריח על גבי לבינה, כי הריקנין שלימותם היא בשירות ותשבחות. [ועייין בשמן ראש פסח ח"א דף שעד].

ומכ"ל שכן ביום השבת שהאדם פנוי ממלאכתו, ויום השביעי משבח ואומר, הוא זמן השירה הניתנת לישראל, בתפלתו ובסעודותיו, וכדאיתא במדרש (הובא בתוס' סנהדרין לו:): מכנף הארץ זמירות שמענו (ישעיה כד-טז), דכתיב במלאכים שש כנפים לאחד (שם ו-ב), וכל כנף הוא אומר שירה אחת ביום בששת ימי החול, וכשמגיע שבת אומרים החיות לפני המקום רבונו של עולם אין לנו עוד כנף, והקב"ה משיב להם יש לי עוד כנף אחד בארץ שאומר לפני שירה, שנאמר מכנף הארץ זמירות שמענו ע"כ. ולכאורה יש להבין הלא יום השבת מקודשת יותר מששת ימי החול, והיה מן הראוי שביום ההוא תהיה השירה ממלאכי מעלה, אשר כולם פותחים את פיהם בקדושה וטהרה ומברכין ומשבחין, ולא מקרוצי חומר בשר ודם שרחוקים מקדושת וטהרת המלאכים.

אך מזה אנו למדים כי שירת בשר ודם עולה במעלתה על שירות המלאכים, וביום השבת מכנף הארץ דייקא זמירות שמענו, דאדרבה כיון שאנו שוכנים בארץ, אשר כבוד ה' שם בהסתר, ורובא דרובא דעלמא לא מכירים מלכותו, חשוב מאד למעלה השירה שמגיע מקרוצי חומר השוכנים בחומריות הארץ, ומהם מתנשא כבודו יתברך שמו ביתר שאת יותר משירות המלאכים, ולכן הם דייקא נבחרו להשמיע שירתם ביום שבת קודש. וזה כולל כל איש ואיש מישראל, גם הריקנין שבהם מקומם בתוך השירות שישראל משמיעים ביום השבת.

הגליון הזה נתנדב על ידי

מוה"ר ר' חיים מרדכי ביקסענשפאן הי"ד לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצות	מוה"ר ר' אברהם בראדי הי"ד לרגל השמחה השרויה במעונו בתגלחת בנו למול טוב	מוה"ר ר' יעקב משה ווידער הי"ד לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למול טוב	מוה"ר ר' אליעזר בלומענפעלד הי"ד לרגל השמחה השרויה במעונו בארוס בנו למול טוב
--	--	--	---